

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

2016/4

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Johan VERPLANCKE <i>Enfant naturel de la Patrie. Deel I: Nicolaus Dagheraet (1794-1869), kindsoldaat van Napoleon</i>	134
Anna DECEUR <i>Duivenmelkers, haantjeskraaiers, spel en sport en kermisstoet, vinkenzetters, Breughelvierders, 't leven is bij ons zo goed! ...</i>	154
Inhoud van de 37ste jaargang	168

37ste jaargang nr. 4 - oktober-november-december 2016

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website en Facebook

users.telenet.be/pastoor.ronse
www.facebook.com/groups/657109921075905

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

*Koning Albertstraat te Veldegem, met links vooraan het huis "Coudenys Moeder".
Fragment uit een postkaart van vóór de Eerste Wereldoorlog (verzameling Gemeentearchief Zedelgem)*

Kerst- en nieuwjaarswensen

2016 zal in ons geheugen blijven hangen als het ‘annus horribilis’ van de westerse wereld: de aanslagen van IS in Brussel, de economische onzekerheid voor Europa door de Brexit en de verrassende foertverkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten. In onze gemediatiseerde wereld zijn wij meer dan ons lief was en met open mond getuige geweest van deze historische gebeurtenissen. Je zou er haast je eigen leefwereld uit het oog door verliezen.

En toch ... merken we meer dan ooit als licht in de duisternis de hang naar buurtfeesten, de bloei van onze plaatselijke kermissen, solidariteit met en steun aan goede doelen, de bloei van onze jeugdverenigingen en de nieuwsgierigheid naar ons verleden.

Opnieuw droeg onze heemkundige kring zijn steentje bij tot de verkenning van ons gemeenschappelijke verleden. Artikels over Groot-Zedelgemse onderwerpen in ons tijdschrift genoten bijzondere bijval. Ook aan ons bouwkundig erfgoed werd aandacht besteed. Veldegem, dat overigens het felst getroffen is in zijn oud bouwkundig erfgoed en ruimtelijk ordeningssysteem, startte in 2016 met een zelfstandige erfgoedvereniging.

Samen met de media jagen al deze prikkels de tijd in razend tempo voort. "Alweer een jaar voorbij," luidt het bij de mensen "en het vorige lijkt nog niet beëindigd."

Bij deze jaarwisseling wensen wij jullie, goede trouwe leden, een Vrolijke Kerst en een rustig, gelukkig en gezond 2017.

Het bestuur

Enfant naturel de la Patrie (deel 1)

**Nicolaus Dagheraet (1794-1869),
kindsoldaat van Napoleon**

Johan VERPLANCKE

Bij mijn zoektocht naar de legerdienst van Emmanuel Verplancke¹ stootte ik eerder toevallig op de militaire dienst van Nicolaus Dagheraet . Deze laatste was afkomstig uit Aartrijke, maar geboren te Brugge. De eerste info vond ik online terug in de regimentsboeken van het *Régiment des Pupilles de la Garde*. Voor de daaropvolgende periode - de registers van het *29e Régiment d'Infanterie Légère*, staan immers niet online - werd een beroep gedaan op de vrijwilligerswerking van de vereniging *Le Fil d'Ariane – l'Entraide Généalogique sur Internet*.²

Onderhavig artikel besteedt achtereenvolgens aandacht aan:

- Nicolaus Dagheraet;
- het *Régiment des Pupilles de la Garde*, waarbij hij, wegens zijn vondeling zijn, op 17-jarige leeftijd werd ingelijfd³ ;
- het *29e Régiment d'Infanterie Légère*.

Een belangrijk aspect bij een artikel over Nicolaus Dagheraet is zijn vondeling zijn. Een artikel over de plaatsing van Brugse vondelingen bij Aartrijkse gezinnen tijdens de Franse tijd⁴ wordt in het volgende nummer van *Zilleghem* opgenomen.

Nicolaus Dagheraet

Op 5 december 1794 omstreeks 7 uur werd een baby gevonden in het portaal van de Dominicanenkerk op de Brugse St.-Gillisparochie. Hij werd dezelfde dag nog in de Brugse St.-Donaaskathedraal⁵ gedoopt door pastoor Petrus Joannes Nieulaet⁶ als Nicolaus Dagheraet.⁷ Als dooppeter en -meter fungeerden Josephus Planckaert en Maria Naesens.⁸

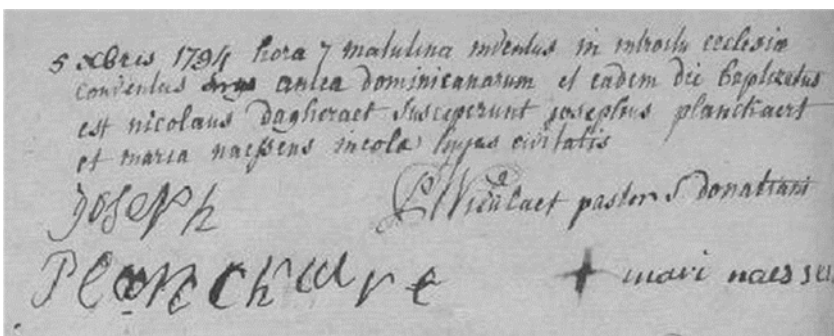

Fig. 1 - Doopakte van Nicolaus Dagheraet d.d. 5 december 1794 in het Registrum Baptizatorum illegitimorum ecclesia S. Donati.⁹

Een naam vinden voor de vondeling was eenvoudig: 'Dagheraet'¹⁰, want gevonden 's morgens rond 7 uur, en 'Nicolaus', want gevonden daags voor het naamfeest van de beschermheilige van de kinderen, nl. de H. Nicolaas van Myra op 6 december.

De Brugse Commissie voor Burgerlijke Godshuizen (C.B.G.) plaatste hem in het gezin van kleermaker 'Jacobus (van de) Kerckhove' te Aartrijke. Jacobus Adrianus¹¹ Kerckhoven¹² werd geboren op de Brugse St.-Gillisparochie op 30 augustus 1743, als zoon van Jacobus Kerckhoven en Petronilla Knappaert. Hij was gehuwd met Cecilia Francisca Roels (1752-1833). Zij hadden 7 kinderen, allen geboren te Aartrijke in de

periode 1775-1793. Jacobus Adrianus Kerckhoven overleed te Aartrijke op 10 oktober 1813.

Vermoedelijk was het echter veeleer Jacobus' echtgenote Cecilia Roels die voor de kleine Nicolaus zorgde.¹³ Dat Nicolaus zich minstens reeds in het eerste semester 1798 in dit Aartrijkse pleeggezin bevond, blijkt uit een overzicht, opgesteld op 7 prairial XIII (27/05/1805), van achterstallige vergoedingen over de periode van 1 januari tot 30 juni 1798.¹⁴ Dit overzicht is nog om een andere reden interessant, nl. de achterstallige vergoedingen staan er vermeld in twee munteenheden, nl. *florins* en *francs*. De maandelijkse vergoeding van 4 *florins* was opgelopen tot 22-10-8 *florins* of 40,87 *francs*.

Toen Nicolaus 12 jaar oud werd, ontving Jacobus Kerckhoven de voorziene kostenvergoeding van 50 *francs*.¹⁵ Daar bovenop ontving hij nog eens 50 *francs* als kostenvergoeding “*moyennant l'obligation de se charger de leur éducation et entretien jusqu'à leur majorité.*”¹⁶ Nicolaus bleef m.a.w. vanaf 1807 verder opgenomen in het pleeggezin van Jacobus Kerckhoven te Aartrijke teneinde er een stiel te leren. Vanaf de leeftijd van 12 jaar dienden in een pleeggezin geplaatste jongens (vondelingen en/of wezen) immers bij landbouwers of ambachtslui in de leer te gaan teneinde er een beroep aan te leren.¹⁷

In uitvoering van het *décret impérial du 30 mars 1811* werd op 25 september 1811 een rondschrijven gericht aan de prefecten van de Franse departementen, waarbij hun meegedeeld werd hoeveel vondelingen en/of wezen hun departement diende te leveren voor het *Régiment des Pupilles de la Garde*.¹⁸ Tevens werd er hun aandacht op gevestigd dat de ganse procedure afgerond diende te zijn tegen 20 november 1811. Het Leie-departement diende 125 vondelingen en/of wezen te leveren.

Op 22 november 1811 vertrokken vanuit de Brugse regio 45 jongens, onder begeleiding van een onderluitenant en twee korporaals van het 45ste linieregiment, naar het *Régiment des Pupilles de la Garde* in Versailles. Of hun vertrek naar het regiment ook gepaard ging met de enthousiaste kreet “*Vive l’Empereur*”, zoals bij hun lotgenoten uit het departement Nord¹⁹, hebben wij het raden naar ... Van deze 45 deserteerden er drie, zodat er op 6 december 1811 slechts 42 in Versailles arriveerden.²⁰

Nicolaus Dagheraet vervoegde als Nicolas Dagraad het *Régiment des Pupilles de la Garde* op 6 december 1811 en werd er ingedeeld bij de 4de compagnie van het 5de bataljon.²¹ Hij was toen net 17 jaar geworden. Zijn inlijving werd opgetekend in het regimentsboek onder het stamnummer 4191 waarin ook zijn persoonsbeschrijving opgetekend werd. Hij was 1,49 m lang²², had een ovaal gezicht, laag voorhoofd, blauwe ogen, dikke neus, middelmatige mond, lange kin en blonde haren en wenkbrauwen.

Op 27 september 1812 deserteerde hij uit het regiment. Hij kreeg echter amnestie en muteerde op 7 juli 1813 naar het 29e *Régiment d’Infanterie Légère* dat op dat moment in garnizoen lag in Beauvais. Hij arriveerde op 17 juli 1813 in het 29e *Régiment d’Infanterie Légère* en werd er ingedeeld bij de 2de compagnie van het 5de bataljon. Zijn mutatie werd er opgetekend in het regimentsboek onder het stamnummer 10368 en met een variante familienaam: ‘Dagrand’. In dit register werd ook zijn persoonsbeschrijving opgetekend. Hij was nog niets veranderd t.o.v. eind 1811, enkel voor wat de kin betreft, werd nu aangegeven dat deze ‘rond’ was. Hij had er de graad van ‘*chasseur*’ en muteerde later binnen hetzelfde regiment naar de 1ste compagnie van het 7de bataljon. Blijkbaar was een militaire loopbaan niets voor hem, want op 31 mei 1814 deserteerde hij opnieuw.²³

Een exacte datum voor zijn terugkeer naar Aartrijke konden we niet terugvinden in de lijsten van *conscrits* van het Leiedepartement die in de periode 1814-1815 naar hun woonplaats terugkeerden.²⁴ Wel zeker is dat hij ten tijde van de volkstelling 1814 al te Aartrijke inwonende knecht was op de hoeve van Henricus Vanhoutte.²⁵ De opdracht tot deze volkstelling werd in de Zuidelijke Nederlanden²⁶ eind oktober, begin november 1814 gegeven. In de praktijk werden de tellingen eind 1814, begin 1815 afgerond. De hoeve, opgetekend onder nr. 43, werd bewoond door:

		leef- tijd	eigenaar / huurder	beroep	geboorte- plaats
Vanhoutte Hendricus ²⁷	weduw- naar	64	eigenaar	landbouwer	Aartrijke
Vanhoutte Petrus ²⁸		36			Aartrijke
Chielens Joannes		37		knecht	Vladslø ²⁹
Demarez Theresia		28		dienstmeid	Varsenare
Dagraet Nicolaas		22		knecht	Brugge
Haus Coleta		17		dienstmeid	Aartrijke
Bilcke Carolus ³⁰		15		knecht	Jabbeke
De Coninck ... ³¹		52		herder	Staden

Nicolaus huwde te Aartrijke op 4 januari 1826 met Colette Sophie Delaeij. Zijn bruid werd te Eernegem geboren op 20 ventôse XII (11 maart 1804) als dochter van ‘ouvrier’ Joannes Delaeij en Genoveva Vijveij. Reeds op 12 februari 1826 beviel Coleta van een doodgeboren kindje. Daarna volgden nog zeven geboortes:

Aartrijke 30 juni 1827: Barbara Dagheraet³²
Aartrijke 9 maart 1829: Antonia Dagheraet³³
Aartrijke 2 september 1833: Ludovicus Dagraed³⁴
Aartrijke 20 september 1835: Rosalia Dagraed³⁵
Aartrijke 5 januari 1840: Augustus Dagraed³⁶
Aartrijke 19 maart 1842: Francisca Coleta Dagraed³⁷
Aartrijke 1 juni 1845: Joseph Dagraed³⁸

Nicolaus' beroep vinden we in de akten steevast omschreven als 'ouvrier' of 'werkman'. Het gezin woonde te Aartrijke. Volgens het bevolkingsregister 1857-1866 woonden zij op het adres 'Gemeene Veld 135'.³⁹ Tijdens de erop volgende periode op het adres 'Brugschen Heirweg 158' op de wijk 'Noordhoek'.⁴⁰

Nicolaus Dagheraet overleed op 74-jarige leeftijd te Aartrijke "in het oudemansgesticht toebehoorende aen de kinders David Demez, winkeliers staende in dies gemeente" op 20 februari 1869. Volgens zijn overlijdensakte werd hij geboren te Brugge als zoon van "(onbekende vader en moeder, vinding)". Zijn weduwe overleed op 73-jarige leeftijd te Aartrijke "in het oudemansgesticht staende in dees gemeente" op 5 april 1877.

Régiment des Pupilles de la Garde

"Une cohorte de géants ayant pour queue une manipule de nains"

(Étienne-Alexandre Bardin)

*"C'est dans les rangs de l'armée que leurs pères sont tombés,
c'est l'armée tout entière qui leur servira de père"*

(Napoléon Bonaparte, 1811)

Het *Régiment des Pupilles de la Garde* werd opgericht op 30 mei 1811. Het werd gevormd uit een van oorsprong Hollands regiment dat aanvankelijk nog in Den Haag was gevormd door de toenmalige koning van Holland, Louis Bonaparte⁴¹. Toen deze te veel een eigen koers ging varen, werd hij tot troonsafstand gedwongen en werd het Koninkrijk Holland geannexeerd door Frankrijk. Het bewuste regiment werd na die troonsafstand naar Frankrijk geroepen en gekazerneerd in Versailles. Bij dat Hollandse regiment hoorde ook een afdeling met jongeren, vnl. wezen van wie hun vader gesneuveld was in militaire dienst.

Het *Régiment des Pupilles de la Garde* bestond uit twee bataljons van zes compagnieën elk en werd gevormd uit ‘*Vélites*’ (wezen waarvan hun vader sneuvelde in militaire dienst) en ‘*Pupilles*’ (wezen). De eerste rekruten waren dus vnl. Hollandse weeskinderen, afkomstig van de militaire kweekschool in Den Haag. De minimumleeftijd was 15 jaar. Later werd de rekrutering uitgebreid naar de weeshuizen uit de 130 Franse departementen.⁴² Het regiment werd gekazerneerd te Versailles. Vanuit Compiègne schrijft Napoleon daarover op 11 september 1811: “*Tous les enfants trouvés et orphelins abandonnés, du moment qu’ils auront atteint l’âge de 15 ans, s’ils sont bien portants, seront dirigés sur Versailles pour faire partie des bataillons des pupilles de la garde. A dater du 1er octobre prochain, aucun individu de plus de 15 ans ne pourra être reçu ni conservé dans aucun hospice, à moins qu’il ne soit invalide.*”⁴³

Tegen eind augustus 1811 werd het regiment uitgebreid tot acht bataljons van vier compagnieën elk en één vestingbataljon van acht compagnieën, waarbij iedere compagnie 200 man telde. In november 1811 werd kolonel Étienne Alexandre Bardin⁴⁴ (1774-1840) bevelhebber van het regiment, wat hij bleef tot april 1813. De 4de compagnie van het 5^{de}

bataljon stond onder leiding van kapitein Sébastien Boucher⁴⁵, luitenant Tepper en onderluitenant Dupains.

Fig. 2 - Het uniform van de Pupilles was vergelijkbaar met dat van een linieregiment, weliswaar in een andere kleur: groene jas, geel afgeboord, en een witte jas en broek; zwarte beenkappen en een sjako⁴⁶ versierd met een groene koord en een gele pompon. De bewapening was vergelijkbaar met deze van een tirailleursregiment. Het Régiment des Pupilles droeg echter nooit een sabel.

Op 6 december 1811 werden nog een aantal streekgenoten opgenomen in het *Régiment des Pupilles de la Garde*: Pierre Morbé⁴⁷, Jean Gérard Panné⁴⁸, Corneille Gyssels⁴⁹ en Jacques Thuytens⁵⁰, allen uit Brugge, en Philippe Bara⁵¹, afkomstig uit het ‘hospice’ van Oostende.

Na de desastreuze campagne in Rusland in 1812 had Napoleon echter dringend nieuwe soldaten nodig. Een deel ervan vond hij in het *Régiment des Pupilles de la Garde* dat onmiddellijk herleid werd tot zijn oorspronkelijke grootte van twee bataljons. Bij de omvorming naar negen bataljons in 1812 kwam het 1ste bataljon in garnizoen te liggen in Oostende, het 7de bataljon in Calais en het 4de bataljon in Cherbourg. Napo-

leon hield zich ook met de praktische gevolgen van deze omvorming bezig, zo schreef hij op 22 februari 1812 aan maarschalk Bessières⁵²: “*Mon cousin, faites partir demain le 1er bataillon de pupilles pour Ostende où il tiendra garnison. Faites partir après-demain le 7e bataillon pour tenir garnison à Calais, et ce qui appartient au 4e bataillon pour Cherbourg. Écrivez-en au ministre de la Guerre, et faites mettre sur la feuille de route par le commissaire des guerres qu’il sera fourni à ces bataillons doubles charrois⁵³. Demandez également au ministre de la Guerre qu’ils fassent de petites étapes et qu’ils aient des séjours tous les trois jours.*”⁵⁴

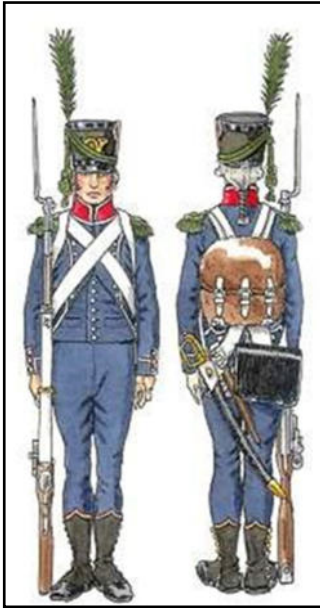
Als gevolg van het Russische debacle werden het 1er bataillon (gelegerd te Oostende) en het 7ème bataillon (gelegerd te Boulogne) op 15 februari 1813 te Rijsel omgevormd tot het 7ème Régiment des Tirailleurs⁵⁵ de la Jeune Garde⁵⁶ onder leiding van majoor Jean-Théodore Coucourt⁵⁷. Tegelijkertijd werden allen ouder dan 19 jaar en minstens 1,59 m lengte gemuteerd naar het nieuwe 9ème Régiment des Tirailleurs de la Jeune Garde⁵⁸ met kolonel Bardin als bevelhebber.

29ème Régiment d’Infanterie Légère

Het regiment werd in 1793 opgericht als 29e Demi-Brigade d’Infanterie Légère uit drie bataljons jagers te voet: 29e Bataillon de Chasseurs, 30e Bataillon de Chasseurs en 3e Bataillon des Chasseurs des Montagnes. In 1796 volgde een herschikking en bij besluit van 1 vendémiaire XII (24/09/1803) verkreeg het regiment zijn naam ‘29e Régiment d’Infanterie Légère’.

Dit type lichte infanterie werd gecreëerd tijdens de 7-jarige oorlog (1756-1763)⁵⁹. Theoretisch was ze bedoeld om ingezet te worden op

moelijk terrein, zoals bos, dwarsen van een waterloop of heuvelachtig terrein. In de praktijk werd ze ingezet zoals een gewoon infanterieregiment. Zowel de bewapening, de uitrusting als de training, de opdrachten waarvoor ze ingezet werden en de organisatie waren dezelfde voor

de lichte infanterieregimenten als voor de linieregimenten. Het enige verschil was dat de lichte infanterie bij veldslagen net als tirailleurs kon ingezet worden vóór de linieregimenten. Hierdoor waren ze bij musket- of artillerievuur minder kwetsbaar dan een linieregiment dat eigenlijk als één dichte massa kanonnenvoer opgesteld stond.

Fig. 3 - Enkel het uniform was anders (1793-1812). Blauwe overjas, jas (wit afgeboord) en broek. Scharlakenrode opstaande kraag. Op de gele knopen stond het regimentsnummer. Groen laklederen hoofddeksel. Zwarte wollen beenkappen.

Bevelhebber sinds 1811, kolonel Chrysostome de Bruneteau de Saint-Suzanne⁶⁰, werd op 05 februari 1813 vervangen door kolonel Joseph Magaud⁶¹. Kolonel Joseph Magaud werd gewond tijdens de slag bij Leipzig op 18 oktober 1813 en overleed aan zijn verwondingen op 15 november 1813. Hij werd opgevolgd door kolonel Jean-André-Tiburce Sebastiani⁶².

Medio 1813 bevond het regiment zich nog in garnizoen in Beauvais. Het regiment nam in 1813 deel aan de veldslagen van Lützen⁶³ (2 mei 1813), Würschen⁶⁴ (20-21 mei 1813), Bunzlau⁶⁵, Dresden⁶⁶ (26-27

augustus 1813) en Leipzig⁶⁷ (16-19 oktober 1813). In 1814 nam het regiment deel aan de veldslagen van La Rothière⁶⁸ (1 februari 1814), Nogent-sur-Seine⁶⁹ (12 februari 1814), Vauchamps⁷⁰ (14 februari 1814), Montereau⁷¹ (18 februari 1814) en Troyes⁷² (01-04 maart 1814).

Epiloog: Médaille de Sainte-Hélène

Het decreet van 12 augustus 1857 van de Franse keizer Napoléon III ⁷³ creëerde de *Médaille de Sainte-Hélène*. Deze medaille werd toegekend aan alle nog levende veteranen die tijdens de Napoleontische oorlogen tussen 1792 en 1815 in Franse dienst hadden gevochten.

Er werd geschat dat er ongeveer nog 405.000 begunstigen in leven waren.⁷⁴ De medaille werd niet postuum toegekend. Oud-soldaten dienden hun legerdienst te bewijzen aan de hand van hun militair zakboekje of een document betreffende hun definitief verlot. De medaille kon ook in het buitenland toegekend worden. In België werden de aanvragen voor de medaille per gemeente gegroepeerd. Uiteindelijk werd deze medaille aan 14.162 Belgen toegekend: zij bekwamen de toestemming van koning Leopold I om deze medaille aan te nemen en te dragen. Deze toestemmingen werden gepubliceerd in het Belgisch staatsblad van 23 januari 1858, 20 februari 1858, 18 maart 1858, 27 april 1858 en 16 januari 1859 (bijlagen A, B en C).

De website <http://www.stehelene.org/php/accueil.php?page=8&lang=nl> bevat een database van alle Belgische begunstigen van deze medaille. We vonden geen hits op de woonplaatsen Aartrijke, Loppem en Zedelgem en evenmin op deze gemeenten als geboorteplaats. We von-

den evenmin de naam terug van Nicolaus Dagheraet, zodat we ervan mogen uitgaan dat hij deze herinneringsmedaille niet bekomen heeft.

VERVOLGT

Noten

Gebruikte afkortingen: OCMWAB (OCMW-archief Brugge), GAZ (Gemeentearchief Zedelgem), PAWV (Provinciaal Archief West-Vlaanderen, Brugge), RAB (Rijksarchief Brugge), SAB (Stadsarchief Brugge), SHD-T (Service Historique de la Défense, Terre, Vincennes)

¹ Meer informatie over hem vind je in een volgend nummer van *Zilleghem*.

² De informatieaanvraag betreffende Nicolaus Dagheraet dateerde van 05/02/2015 en bekam het nummer 33304. Op 12/03/2015 werden de kopieën van de inschrijving in het regimentsregister overgemaakt. Met dank aan Colette Douroux voor de in Vincennes gedane opzoekingen.

³ “*Allons enfants de la patrie*”, deze eerste zin van de *Marseillaise*, werd voor vondelingen en wezen van voormalige militairen immers wel heel letterlijk geïnterpreteerd. Zie *Décret de la Convention nationale du 4 juillet 1793 portant que les enfans-trouvés porteront le nom d’Enfans naturels de la Patrie*.

⁴ Belangrijke bronnen hiervoor zijn te vinden in het RAB en het OCMWAB.

⁵ De toenmalige St.-Donaaskathedraal stond op de Burg en werd in 1799 als nationaal goed openbaar verkocht en in de daaropvolgende jaren afgebroken. Restanten van de funderingen kunnen bezichtigd worden in het Brugse Burghotel.

⁶ Petrus Joannes Nieulaet was afkomstig van Hooglede. Hij was pastoor te Beernem tot zijn aanstelling op 15/07/1779 tot pastoor van de Brugse St.-Donaasparochie in opvolging van Bruggeling Joannes-Baptista Vanhoorne. Hij werd kanunnik benoemd op 15/04/1790 maar bleef wegens de priesterschaarste dienstdoend pastoor op de St.-Donaasparochie en dit tot aan zijn overlijden op 17/05/1797. Bron: G.-F. TANGHE, *Leven van den Heiligen Donatianus, patroon van de kathedrale, de stad en het bisdom van Brugge*, Roeselare, D. Vanhee, 1856, p. 32-33. Online: <http://books.google.be/books?id=To5bAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=nl#v=onpage&q&f=false>

- ⁷ Urbain NAERT, 'Een vondeling in het huwelijksbootje te Aartrijke', in: *Heemkring David Jonckheere*, jg. 3 (1985), nr. 33, p. 6-8.
- ⁸ OCMWAB, CBG, Vondelingen, doos 193, afschrift d.d. 27 vendémiaire IX van doopakte
- ⁹ RAB, Parochieregisters Brugge, parochie Sint-Donaas, doopakten 9000_001_00026_000_0_0000_r (periode 25/11/1789-10/09/1797). Origineel bewaard in SAB, registernr. 26. Online: http://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/rabscan/eaidid/BE-A0513_109981_108806_D_UT/inventarisnr/110998110880610227/level/file/scan-index/1/foto/513_9000_001_00026_000_0_0000_r (scan 49 van 83)
- ¹⁰ Bij de naamkeuze werd dan wel geen rekening gehouden met de spellingproblematiek. Naast de initiële vorm 'Dagheraet' zijn ettelijke variante spellingen te vinden zoals 'Dagraed', 'Dagraet', 'Dagrand' ...
- ¹¹ Alhoewel hij bij zijn doopsel twee voornamen kreeg, nl. 'Jacobus Adrianus', beperken we ons voor de leesbaarheid tot de eerste voornaam, nl. 'Jacobus'. Enkel wanneer in dezelfde zin verwezen wordt naar zijn vader, hanteren we de beide voornamen 'Jacobus Adrianus' voor de zoon en één enkele voornaam 'Jacobus' voor de vader.
- ¹² In de doopakte uit 1743 werd als familienaam 'Kerckhoven' opgetekend. In latere akten staan spellingvarianten opgetekend: 'Kerckhove', 'van de Kerckhove' ...
- ¹³ OCMWAB – Vondelingen – *Etat des personnes qui, ayant soigné et alimenté les Enfants trouvés et abandonnés depuis le 1er Janvier jusqu'au 12 Messidor An 6, réclament à la ville de Bruges, les arrérages des pensions, qu'ils n'ont pas reçues à cette époque, le tout conformément aux Comptes rendus et liquidés de l'ancien Directeur de l'hospice de St Julien*
- ¹⁴ Ibidem.
- ¹⁵ RAB, Inv.82, Franse hoofdbesturen, nr. 4228.
- ¹⁶ Ibidem, brief d.d. 17/08/1807 van de *Commission des hospices civiles de la ville de Bruges* aan de *Préfet du département de la Lys* en toezegging d.d. 21/09/1807 vanwege deze laatste. Beide brieven hebben betrekking op twee 'enfants abandonnés': ze hebben naast Nicolaus Dagheraet immers ook betrekking op Marie Sneeuw, die opgenomen was in het pleeggezin van Guillaume Cortvriendt uit Varsenare.
- ¹⁷ Joke DICKX, *Kinderen van de rekening: de zorg voor wezen verlaten kinderen en vondelingen in het Brugse (1796-1925)*, Universiteit Gent, licentieverhandeling geschiedenis, 2003. Online: http://www.thesis.net/brugge_vondeling/brugge_vondeling_inhoud.htm
- ¹⁸ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3603 (Régiment des Pupilles de la Garde, 1811)

- ¹⁹ Isabelle COLAVOLPE, 'L'enfant trouvé sous la toise', in: *Histoire, économie et société*, jg. 6 (1987), nr. 3, p. 409-420. Online: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/hes_0752-5702_1987_num_6_3_1462
- ²⁰ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3603 (Pupilles de la Garde, 1811), bundel Contrôle de départ
- ²¹ Volgens art. 3 van het *décret du 30 août 1811* was dit 5de bataljon gekazerneerd in Boulogne-sur-Mer.
- ²² Hoewel hij niet de vereiste minimumlengte van 1,50 m had, had de Brugse rekruteringscommissie hem toch goedgekeurd voor militaire dienst ...
- ²³ Deze tweede desertie gebeurde *na* de abdicatie van Napoleon op 06/04/1814.
- ²⁴ PAWV, Hollands fonds, PAWV A/1815-1830/reeks 5/187a
- ²⁵ De registers van de volkstelling in het Leiedepartement bevinden zich in het RAB en werden door het VVF-Brugge uitgegeven in een reeks *Volkstelling 1814*. De gegevens betreffende de gemeenten Aartrijke, Loppem en Zedelgem zijn terug te vinden in deel XI van deze reeks.
- ²⁶ De geallieerde overwinnaars van Napoleon beslisten op 21/06/1814 tot de samensmelting van de Zuidelijke Nederlanden met de Noordelijke Nederlanden onder koning Willem I.
- ²⁷ Henricus Josephus Vanhoutte was gehuwd met Isabella Francisca Depré (geboren te Loppem). Zij overleed te Aartrijke op 19/05/1813. Henricus Vanhoutte overleed te Aartrijke op 18/12/1823. Hij werd geboren te Aartrijke rond 1750 als zoon van Petrus Vanhoutte en Anna Baert.
- ²⁸ Petrus-Jacobus Vanhoutte huwde te Aartrijke op 21/05/1822 met Marie-Joanne Haegebaert (dochter van Joannes Haegebaert en Victoria Allemeersch).
- ²⁹ *Volkstelling 1814*, dl. XI vermeldt als geboorteplaats 'Vlassele'. Dit stemt o.i. overeen met de gemeente Vladslo.
- ³⁰ Vermoedelijk betreft het hier Carolus Josephus Bulcke, geboren te Jabbeke op 13/06/1800 als zoon van Philippus Bulcke en Sanderina Sanders.
- ³¹ Opnieuw is het niet duidelijk welke De Coninck hier nu bedoeld wordt. Van Michiel De Ceuninck, geboren te Staden op 09/01/1751 als zoon van Michaël De Ceuninck & Rosa Ramaut, kan teruggevonden worden dat hij eind 18de, begin 19de eeuw in Aartrijke woonde. Hij huwde te Kortemark op 28/08/1786 met Maria Theresia Durie en meestal wordt in de akten vermeld dat hij afkomstig was van Staden ... Hij overleed te Roeselare op 24/12/1815 en ook de gegevens in zijn overlijdensakte (65 jaar, geboren te Staden en de naam van zijn echtgenote) stemmen hiermee overeen.
- ³² Barbara Dagheraet huwde te Aartrijke op 24/10/1848 met Joannes Putteman (° Aartrijke 05/01/1825).

- ³³ Antonia Dagheraet overleed te Brugge “in ’t huis N° 61 R 14 in de Gevangstraet” op 24/08/1846 als ‘Idonia Dagraed’.
- ³⁴ Ludovicus Dagraed huwde te Aartrijke op 28/09/1859 met Coleta-Francisca Jonckheere (°Eernegem 06/11/1838).
- ³⁵ Rosalia Dagraed huwde te Aartrijke op 13/05/1861 met Augustinus Dekeyser (°Aartrijke 02/03/1828).
- ³⁶ Augustus Dagraed huwde te Torhout op 17/02/1865 met Amelia Vandekerckhove (°Torhout 06/03/1841).
- ³⁷ Francisca Coleta Dagraed huwde te Aartrijke op 15/02/1867 met Edouardus Amandus Tavernier (°Eernegem 30/11/1836).
- ³⁸ Joseph Dagraed huwde te Torhout op 18/10/1871 met Julie Dekeyser (°Torhout 11/03/1851).
- ³⁹ GAZ, Aartrijke, bevolkingsregisters 1857-1866, boek 1, f° 135
- ⁴⁰ Ibidem, f° 133
- ⁴¹ Louis Bonaparte (1778-1846) was een jongere broer van Napoleon Bonaparte. Hij was koning van Holland van 1806 tot 1810, aanvankelijk zeer tegen zijn zin, maar hij groeide gaandeweg in zijn rol, waardoor hij uiteindelijk door Napoleon tot troonsafstand gedwongen werd. Hij leverde onvoldoende soldaten voor het Franse leger, liet oogluikend de Hollandse smokkel onder het continentaal stelsel toe en reorganiseerde om budgettaire redenen het leger en de vloot. Door het organiseren van hulp bij de ontploffing van een kruitschip in Leiden in 1807 en de overstroming in de Betuwe in 1809 maakte hij zich populair bij de bevolking. Hij moderniseerde het Hollands bestuur naar Frans model: invoering burgerlijke stand en kadaster, gelijke rechten voor joden en katholieken zowel als voor protestanten, voorbereiding van nieuwe wetboeken (zowel strafrecht als burgerlijk recht) ...
- ⁴² Décret du 30 mars 1811, art. 6: *Ce régiment se recrutera par des enfants sortis des différents hospices de l’Empire. Ils seront âgés de quinze ans. Notre Ministre de la Guerre s’entendra à cet égard avec nos Ministres de la Marine et de l’Intérieur*; en art. 4: *Le ministre de l’Intérieur sera chargé de diriger sur le dépôt de Versailles les enfants âgés de plus de quinze ans qui sont à la charge des hôpitaux dans les différentes parties de l’Empire jusqu’à concurrence du recrutement. Ces enfants seront habillés et équipés au dépôt de Versailles, et de là dirigés sur les bataillons où ils seront incorporés.*
- ⁴³ Arthur CHUQUET, *Ordres et apostilles de Napoléon (1799-1815)*, Parijs, Librairie Ancienne Honoré Champion, 1912, dl. 4, p. 169-170 (nr. 5657). Online: <https://archive.org/stream/ordresetapostill00fran#page/220/mode/2up/search/enfants>
- ⁴⁴ Étienne Alexandre Bardin (1774-1840) was een Franse militair. Hij werd bevelhebber van het *Régiment des Pupilles de la Garde* van augustus 1811 tot april 1813. In dezelfde periode schiep hij orde in de veelheid en verscheidenheid van uniformen in

het Franse leger. In april 1813 werd hij bevelhebber van het 9me *Régiment de Tirailleurs de la Jeune Garde*.

⁴⁵ Sébastien Boucher (1776-1813) was een Frans militair. Op 06/12/1811 werd hij kapitein in het *Régiment des Pupilles de la Garde*. Op 07/05/1813 muteerde hij naar het 148e *Régiment d'Infanterie de Ligne*. In feite was hij een voorbeeld van de verworvenheden of mogelijkheden die gecreëerd waren door de Franse Revolutie: een militaire loopbaan was in het ancien régime immers louter weggelegd voor edellieden. Sébastien Boucher was allesbehalve een edelman: hij was de zwijnenhoeder van het Franse dorpje Cottenchy (Somme). Als 15-jarige werd hij dienstvrijwilliger en groeide zo door tot kapitein. Bron: <http://1789-1815.forumactif.com/t168-boucher-sebastien-de-cottenchy> en <http://www.napoleon1er.org/forum/viewtopic.php?p=361260&sid=feb87ed42214b3c6ec2a6de71acb7e81>

⁴⁶ Sjako: hoge klepshoed van vilt en leer, gedragen door militairen.

⁴⁷ Pierre Morbé werd geboren te Brugge op 13/03/1796 als zoon van Dominique Morbé en Marie Godelieve ... (familienaam onbekend).

⁴⁸ Jean Gérard Panne werd geboren te Brugge op 24/09/1794 als zoon van Jean Panne (overleden te Brugge op 19 messidor IX (08/07/1801)) en Isabelle Hellebaut.

⁴⁹ Corneille of Cornelius Jacobus Gyssels werd geboren te Brugge op 26/03/1795 als zoon van Jacobus Gyssels (overleden te Brugge op 19 fructidor VII of 05/09/1799) en Rosa Bonheure (overleden te Brugge op 26/08/1807). Hij overleefde zijn legerdienst en huwde op 14/04/1819 te Brugge met Catharina Francisca De Lantmeter.

⁵⁰ Jacques of Jacobus Joannes Thuytens werd geboren te Brugge op 24/05/1795 als zoon van Jacobus Thuytens en Rosa Francisca Van hamme (overleden te Brugge op 10/02/1806). Hij overleefde zijn legerdienst en huwde op 19/09/1817 te Brugge met Joanna Francisca Blomme.

⁵¹ Philippe Bara: de inschrijving in het regimentsregister vermeldt dat hij geboren werd te Oostende op 30/03/1795 als zoon van Franciscus Bara (overleden te Oostende op 13/10/1800) en Anna Theresia Van den Bilcke (overleden te Oostende op 04/02/1809). Volgens de Oostendse parochieregisters is dat echter de geboortedatum van zijn zus Maria Theresia ... Hij overleefde zijn legerdienst en huwde op 30/03/1817 te Bredene met Isabella Jacoba Helsmoortel.

⁵² Jean-Baptiste Bessières (Prayssac–Weißenfels 1813) was een Franse generaal en maarschalk van Frankrijk. In 1812 was hij commandant van de *Garde Impériale*.

⁵³ *Charroi*: kar. Er werd dus een dubbele hoeveelheid karren gevraagd voor de begeleiding van de dagmarsen van de bataljons van het *Régiment des Pupilles*.

⁵⁴ Napoléon BONAPARTE. *Correspondance générale, publiée par la Fondation Napoléon*. Dl. 12: *La campagne de Russie 1812*, Librairie Arthème Fayard, 2012, brief nr. 30031. <https://books.google.be/books?id=toualU8uORQC&pg=PT520&lpg=PT520&>

dq=napol%C3%A9on+bessieres+d%C3%A9cret+30+mars+1811&source=bl
&ots=6AqLEGgFmT&sig=K9NrtEYD2QX8LDzXGQY-o_UP_BI&hl=nl&sa
=X&ved=0CDYQ6AEwA2oVChMIqOPznLf_yAIViNMUCh0CSwib#v=onepage
&q=napol%C3%A9on%20bessieres%20d%C3%A9cret%2030%20mars%
201811&f=false

- ⁵⁵ Tirailleur: van oorsprong een met een vuurwapen bewapende lichte infanterist. Tirailleurs traden van oudsher ook op in gespreide gevechtsoptelling, dit in tegenstelling tot een linieregiment. Deze lichtbewapende soldaten, geplaatst vóór de reguliere troepen, verstoorden door hun acties meestal de vijandelijke linies. Ze werden ook vaak gebruikt voor munitietransport of afvoer van gewonden van het slagveld.
- ⁵⁶ Het 7me *Régiment de Tirailleurs de la Jeune Garde* werd opgericht in 1813 met het oog op de Duitse campagne. Na de nederlaag van Napoleon in 1814 werd het regiment ontbonden om opnieuw opgericht te worden in 1815. Het regiment nam deel aan volgende veldslagen: Lützen, Würschen, Leipzig en Hanau in 1813 en Brienne, Bar-sur-Aube en Troyes in 1814. Bron: http://www.napoleon-series.org/military/organization/frenchguard/c_guardinf2.html
- ⁵⁷ Jean-Théodore Coucourt (1763-18??) was een Franse militair. Op 15/02/1813 werd hij bevelhebber van het 7e *Régiment de Tirailleurs de la Jeune Garde*. Hij werd bevorderd tot majoor op 08/03/1813. Hij raakte gewond op 02/05/1813. Aan het hoofd van het 7e *Régiment de Tirailleurs de la Jeune Garde* werd hij vanaf 05/05/1813 opgevolgd door majoor Antoine Pailhes (1779-1844). Bron: http://www.napoleon-series.org/military/organization/frenchguard/c_guardinf2.html
- ⁵⁸ Het 9me *Régiment de Tirailleurs de la Jeune Garde* werd opgericht in 1813 met het oog op de Duitse campagne. Na de nederlaag van Napoleon in 1814 werd het regiment ontbonden. Het nam deel aan volgende veldslagen: Dresden, Leipzig, Ochem en Mainz in 1813 en Antwerpen, Troyes, Parijs en Kortrijk in 1814. Bron: http://www.napoleon-series.org/military/organization/frenchguard/c_guardinf2.html
- ⁵⁹ De Zevenjarige Oorlog is een verzamelnaam van enkele oorlogen tussen 1756 en 1763 in Europa en haar koloniën.
- ⁶⁰ Jean-Chrysostôme de Bruneteau de Saint-Suzanne (1773-1830) was een Franse militair. Hij vervoegde het *Régiment d'Anjou* in 1789 en werd er kapitein in 1793. De revolutie ontnam hem zijn militaire functies in 1794, omdat hij edelman was. In 1795 verkreeg hij opnieuw zijn graad als kapitein. Hij was kolonel op Mauritius van 1805-1809 en in 1809-1810 militair commandant op het eiland Réunion. Daarna keerde hij naar Frankrijk terug waar hij op 14/03/1811 kolonel werd van het 29e *Régiment d'Infanterie Légère*. Samen met dat regiment maakte hij deel uit van de *Grande Armée* die deelnam aan de veldtocht in Rusland in 1812. Hij vocht er in de veldslagen bij Smolensk op 16 en 17/08/1812 en Czaśniki op 31/10/1812. Hij

werd krijgsgevangen genomen op 27/11/1812 bij het afleidingsmanoeuvre ter hoogte van Borisov teneinde de werkelijke overtocht van de Berezina tussen 26 en 29/11/1812 een 15-tal kilometer meer stroomopwaarts ter hoogte van Studienka te dekken. Op 26/06/1814 keerde hij uiteindelijk terug in Frankrijk. Bron: http://fr.wikipedia.org/wiki/Jean-Chrysost%C3%B4me_Bruneteau_de_Sainte-Suzanne en <http://empire.histofig.com/Bruneteau-de-Sainte-Suzanne-Jean.html>

⁶¹ Joseph Magaud was een Franse militair (1762-1813). Hij werd militair in 1783. Hij nam met het Rijnleger deel aan de campagnes van 1792 en 1793. Als bevelhebber van het *4e Régiment d'Infanterie Légère* vocht hij vanaf 1811 in Spanje. Hij werd kolonel van het *29e Régiment d'Infanterie Légère* op 05/02/1813 dat hij in Saksen verwoegde. Met dat regiment nam hij deel aan de slag bij Leipzig op 18/10/1813 en raakte daarbij dodelijk gewond. Bron: <http://empire.histofig.com/Magaud-Joseph.html>

⁶² Jean André Tiburce Sébastiani was een Corsicaanse militair (1786-1871). Na zijn militaire school werd hij onderluitenant bij het *6e Régiment de dragons*. Aanvankelijk diende hij in Portugal en Spanje, waar hij o.a. deelnam aan de veldslag nabij Talaveira. In 1812 verwoegde hij de *Grande Armée* en nam zo deel aan de veldtocht in Rusland van 1812. Hij werd bevorderd tot kolonel van het *29e Régiment d'Infanterie Légère* op 06/11/1813 en nam deel aan de veldslagen bij Leipzig en Hanau. Hij nam eveneens deel aan de slag bij Waterloo in 1815. Hij zetelde van 1828 tot 1837 als volksvertegenwoordiger voor Corsica in de Franse Kamer van Volksvertegenwoordigers. Bron: http://fr.wikipedia.org/wiki/Tiburce_S%C3%A9bastiani en <http://empire.histofig.com/Sebastiani-Jean.html>

⁶³ Lützen is een gemeente in de Duitse deelstaat Saksen-Anhalt. Nabij de stad vond op 02/05/1813 de tweede slag bij Lützen ('Schlacht bei Großgörschen') plaats tussen de Franse troepen van Napoleon tegen de Russisch-Pruisische strijdkrachten. Deze slag kaderde in Napoleons streven naar het herstel van zijn macht in Duitsland na de mislukte Ruslandcampagne van 1812.

⁶⁴ Würschen is een stadje in Duitsland, ongeveer 60 km ten oosten van Dresden. Nabij de stad vond in mei 1813 de slag bij Würschen of bij Bautzen plaats tussen de Franse troepen en de Russisch-Pruisische strijdkrachten.

⁶⁵ Bunzlau was een stad in Pruisen. Na de 2de Wereldoorlog kwam de stad in Neder-Silezië in Polen te liggen en is de naam Bolesławiec.

⁶⁶ Dresden is de hoofdstad van de Duitse deelstaat Saksen. De stad ligt aan de Elbe. Eind augustus 1813 vond nabij de stad de slag bij Dresden plaats tussen de Franse troepen en de Russische, Pruisische en Oostenrijkse troepen.

⁶⁷ Leipzig is een stad in de Duitse deelstaat Saksen. Nabij de stad vond in oktober 1813 de Volkerenslag plaats tussen de Franse troepen van Napoleon en Russische, Oostenrijkse, Pruisische en Zweedse troepen. De Volkerenslag was de grootste veldslag

in Europa voor de 1ste Wereldoorlog. Napoleon werd er verslagen en gedwongen terug te keren naar Frankrijk.

⁶⁸ La Rothière is een gemeente in het Franse departement Aube [10] in de regio Champagne-Ardenennen. Op 01/02/1814 vond hier, nadat de coalitietroepen in januari 1814 de Rijn hadden overschreden, een veldslag ('Schlacht bei Brienne') plaats tussen de Franse troepen en een Pruisisch leger.

⁶⁹ Nogent-sur-Seine is een gemeente in het Franse departement Aube [10] in de regio Champagne-Ardenennen.

⁷⁰ Vauchamps is een gemeente in het Franse departement Marne [51] in de regio Champagne-Ardenennen. Hier vond in februari 1814 een veldslag plaats tussen de Franse en de Pruisische troepen.

⁷¹ Montereau-Fault-Yonne is een gemeente in het Franse departement Seine-et-Marne [77] in de regio Île-de-France. Hier vond in februari 1814 een veldslag plaats tussen de Franse troepen en de Oostenrijkse en Württembergse legers, die Parijs dan op ongeveer 50 km genaderd waren.

⁷² Troyes is de hoofdplaats van het Franse departement Aube [10] in de regio Champagne-Ardenennen. De stad ligt aan de Seine. Na de slag bij Montereau trokken de coalitietroepen zich terug naar Troyes. Franse troepen namen de stad in op 23/02/1814. Begin maart 1814 vond op de weg naar Bar-sur-Aube een veldslag plaats tussen de Franse troepen en Oostenrijkse, Russische en Beierse troepen.

⁷³ Deze neef van Napoleon was de eerste door het volk verkozen president van Frankrijk van 1848 tot 1852. Na een staatsgreep in 1851 was hij keizer van Frankrijk van 1852 tot 1870. Militaire successen kende hij in de Krimoorlog (1853-1856) en de Tweede Opiumoorlog (1856-1860). Minder goed verging het zijn bemoeienissen in Mexico waar de door hem gesteunde Maximiliaan van Oostenrijk in 1864 tot keizer van Mexico werd uitgeroepen maar drie jaar later reeds geëxecuteerd werd.

⁷⁴ We moeten ons behelpen met een schatting vermits de originele archieven in 1871 bij een brand verloren gingen.

**“Duivenmelkers, haantjeskraaiers,
spel en sport en kermisstoot,
vinkenzetters, Breughelvierders,
't leven is bij ons zo goed!...”**

Anna DECEUR

Zo bejubelde onze dorpsgenoot Frans Ramon Boschvogel de aard van ons Vlaamse volk. Noes- te werkers, dat vooral, maar daarnaast echte feestvierders en liefhebbers van een ganse resem volksvermakelijkheden. Tijd om te werken, maar ook tijd om er even de riem af te leggen – het moet kunnen!

Helaas, veel van dit volksvermaak is aan het verdwijnen. Waar vind je in onze Vlaamse dorpen nog een onvervalste, oeroude Vlaamse kermis met mastklimmen, valiezenkoers, zaklopen en nog meer daarvan? Staat er in een herberg nog een pietjesbak? Trekt er nog één of tweemaal per jaar een devote dorpsprocessie door de straten van onze parochies? Voltooid verleden tijd ... Ook de volkssporten gaan dezelfde weg op: haantjeskraaiers, breughelvierders en kermisstooten ... Vinkenzetters evenwel houden voorlopig stand en ook de duivenmelkers zijn nog niet uitgestorven, al hebben de meesten onder hen al een respectabele leeftijd!

Ooit was het anders. Iedereen kent nog in zijn onmiddellijke omgeving een vader, grootvader, nonkel, buurman of vriend die ooit met de duiven ‘speelde’. Ook bij mij loopt de duivensport als een rode draad door de verschillende fasen van mijn leven. Niet dat ikzelf deze volkssport ooit beoefende, integendeel, bij ons thuis hadden wij geen eigen duivenhok en op de duivenhokken van mijn ooms werd ik nooit toegelaten, kwestie van die beestjes niet ‘schuw’ te maken! Vanwaar dan mijn duivenkennis?

In mijn ouderlijk huis was een duivenvereniging gevestigd, met de voor die tijd veel gebruikte naam ‘Eerlijk Duurt Langst’. De woning met

Fig. 2 - Ansichtkaart van rond 1910 met links het ouderlijke huis van Anna Deceur in de Brugsestraat. Haar grootvader, herbergier Francis ‘Cissen’ Deceur (1856-1938), bakker en herbergier, staat voor zijn winkel, aan de zijde van zijn vrouw Paulina Van-couillie (1872-1921, met kindje op de arm). Bemerkt de grote houtstapel aan de overzijde van de straat: met dit ‘fascel’ stookte de bakker zijn oven heet. (collectie Gemeentearchief Zedelgem)

Fig. 3 - Duivenlokaal Eerlijk Duurt Langst bij Henri Deceur, 2de helft jaren '50 of vroege jaren '60. Uit een lijst van 1926-1927 vernemen we dat de herberg ten tijde van Francis Deceur 'De Bakkerij' heette. (info Jef Depuydt)

winkel, bakkerij en café stond aan de rechterkant van de Brugsestraat komende van Zuidwege , enkele huizen voorbij Voeders Inghelbrecht en juist naast de garage Deceur. Op de plaats van de gesloopte herberg staan vandaag appartementen.

Bij de organisatie van de wekelijkse duivenprijskampen komt er heel wat administratief werk kijken, zowel bij het inkorven van de duiven, het openen van de constateurs (duivenklokken) en het noteren van de vaststellingen bij het thuiskomen van de duiven, als bij het opmaken van de uitslagen met de vermelding van het gewonnen prijzengeld.

Mijn taak begon van zodra ik cijfertjes kon schrijven! Bij het inkorven kregen de duiven een gummiring rond de poot, met een getal van drie

Fig. 4 - Kampioenviering Eerlijk Duurt Langst, vermoedelijk 1946. Boven v.l.n.r.: Julien Devriendt, Arseen Dewulf (landbouwer), Louis Deceur (gemeenteontvanger) en Jules Simaey; onder: Cyriel Tyteca (melkventer), Henri Deros en Louis Serry (juwelier). Foto J. Maertens, Eernegem (collectie Anna Deceur)

Fig. 5 - Kampioenenfeest 1947. Elk jaar werd een wagen versierd. Het paard werd geleid door Jules Logghe, een oud-strijder van '14-'18. Op de wagen bemerken we Henri Deraus, Cyriel Tyteca, Arseen Dewulf, Louis Serry en Julien Devriendt.

Fig. 6 - Kampioenviering 1948. Hulde aan Alfons Deraus (schoenhandelaar; zijn zootje André staat voor hem), Camiel Vancanneyt, Henri Govaere, Arseen Dewulf, Julien Mahieu, Louis Deceur, Louis Serry en Henri Deraus.

cijfers erop vermeld. Dat was mijn eerste opdracht: deze cijfertjes noteren op de inschrijvingsformulieren. Later kon ik al die formulieren volledig zelf invullen en noteerde ik de geldsommen die op elke duif gezet werden. Dan was ik klaar voor mijn grootste taak: het wekelijks opstellen van de duivenuitslagen.

Hoeveel potloden en balpennen ik hieraan versleten heb, valt niet te tellen! Van iedere duif die na een prijskamp 'bestatigd' werd, diende berekend te worden hoeveel meter per minuut door dit beestje gevlogen werd, vanaf z'n losplaats tot z'n hok. Om dit te kunnen berekenen had elke liefhebber een boekje met afstanden, opgemaakt door een

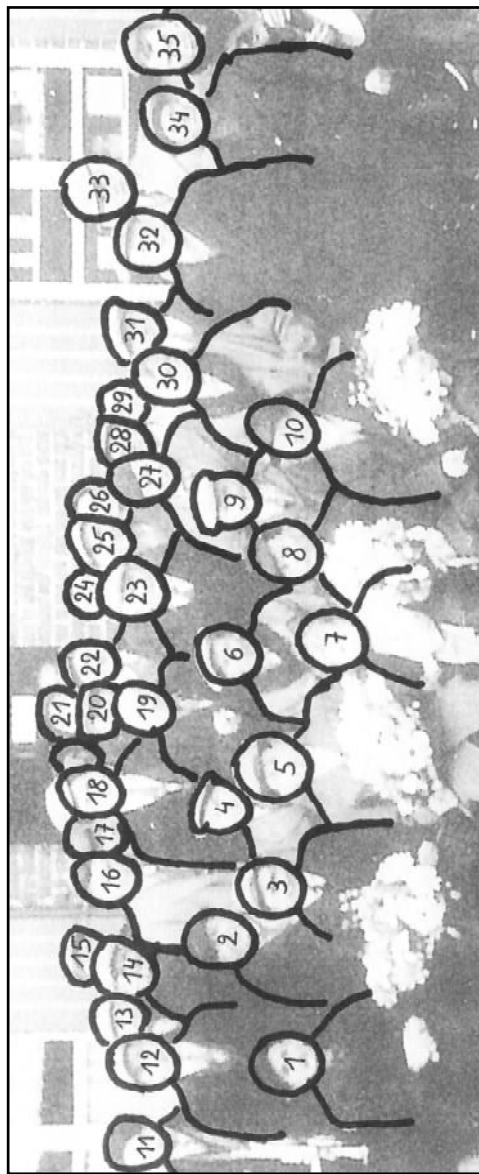

Fig. 7 - Groepsfoto voor de herberg van Henri Deceur, naar aanleiding van de viering van het 75-jarig bestaan van Eerlijk Duurt Langst, begin van de jaren '50. Met de hulp van Jef Depuydt konden we nog de volgende personen identificeren: 1 Amand Rommeldere (vader van nr. 3), 2 Louis Deceur, 3 Gustaaf Rommelaere (Ernegem), 4 Camiel Vancanneyt, 5 Arseen Dewulf, 6 Julien Mahieu, 7 Gilbert Deceur, 8 Henri Pascal, 9 Evarist Rollin, 10 Henri Derous, 11 Omer Loose, 12 Odiel Christiaen, 13 Richard Ramon, 14 Cyriel Gevaert, 15 NN, 16 Jozef Deceur, 17 Jules Simaey, 18 André Decoster (Bekegem), 19 Julien Bonte, 20 NN, 21 NN, 22 Henri Deceur (vader van Anna en Gilbert), 23 NN Bonny, 24 Etienne Deceur, 25 Alfons Derous, 26 Désiré Logghe, 27 Roger Rosseel, 28 Maurice Genouw, 29 NN, 30 Noël Derous, 31 Jules Genouw, 32 Pamphiel Sabbe, 33 Louis Serry, 34 Cyriel Tyteca, 35 NN (muzikant).
 Deze foto werd genomen door Roger Schreel en verscheen als illustratie bij zijn krantenartikel 'Eerlijk Duurt Langst ziet ze driekwart eeuw vliegen'. We beschikken enkel over een ongedateerd krantenknipsel.

landmeter, waarop precies vermeld stond hoeveel meter, in vogelvlucht de afstand bedroeg vanaf zijn hokje tot de gekende losplaatsen in Frankrijk. Zo was Arras ongeveer 100 km ver, Clermont 200 km, Dourdan 300 km enz.

Door het berekenen van de tijd die een duifje vloog en de afstand die het aflegde, kon men een klassering opmaken en de gewonnen prijsgelden verdelen. Je had soms prijskampen met 700, 800 of meer duiven en alle berekeningen gebeurden zonder enig rekenmachientje. Zo kun je je voorstellen dat de hele zondag eraan besteed werd, ja soms tot diep in de nacht!

En dan ben je jong en je weet vooraf dat alle vrijdagavonden, zaterdagen en zondagen vanaf april tot eind september voor die duivensport bestemd zullen zijn: geen andere afspraken werden getolereerd! Gelukkig speelden toen ook nog jonge gasten met de duiven, ik geloof niet dat ik anders ooit aan een man geraakt zou zijn!!!

En toch ... ik hield en houd nog steeds van deze sport. Iedere duivenliefhebber zal het met mij eens zijn dat er niets mooiers bestaat dan op een stralende zaterdag- of zondagmorgen in de staalblauwe lucht te teren, wachtend op de gevederde vrienden. Als het geoefende oog van de liefhebber heel in de verte een stipje ontwaart, ziet hij meteen of dit zijn blauwe geschelpde of zijn wittepenne is, die enkele seconden later, remmend met zijn vleugels, door het open venster binnenvliegt, (vandaag een tunnel waar hij doorheen moet om geregistreerd te worden) recht in zijn bakje, waar zijn duivinetje al een lange tijd op hem zit te wachten. Als zijn baasje dan nog het bakje van dit duivinetje openmaakt, zodat de duiver (doffer) op alle mogelijke manieren zijn liefde kan verklaren aan zijn vrouwtje, is het geluk van duifje en baasje

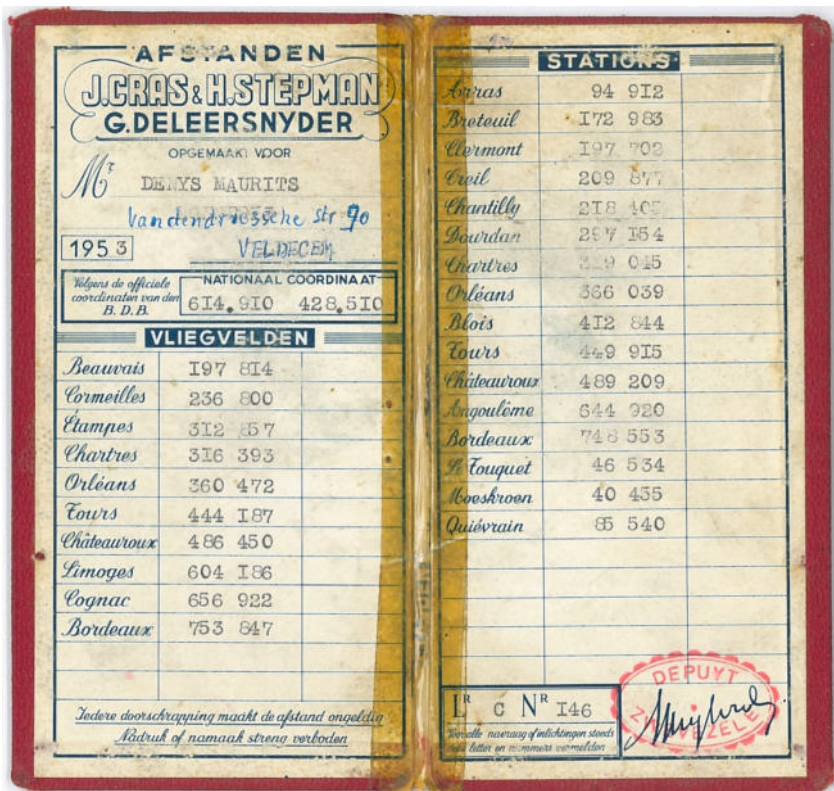

Fig. 8 - Afstandsboekje van wijlen Maurice Denys (1920-2007), vader van Bertrand Denys.

compleet! Nu maar hopen dat het ook vroeg genoeg is om baasje lief te laten delen in de prijzenpot en zo moed te putten voor de volgende week!

Helaas, de duivensport is al een hele tijd op de terugweg. Nieuwe jonge liefhebbers zijn witte raven en de oudere liefhebbers haken één na één af. Ook voor zij die moedig doorgaan is het soms zwaar om veel te ont-

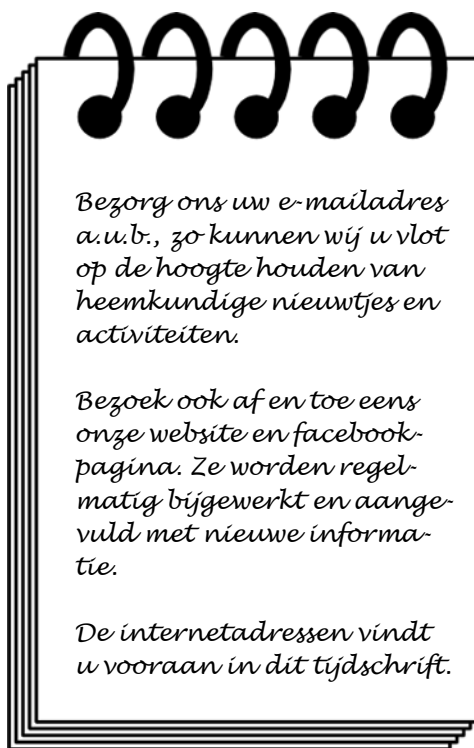
zeggen: een duivenliefhebber gaat zelden op reis tijdens het speelseizoen: hij is het liefst thuis bij en rond zijn duifjes om ze te voederen, hun hokken te reinigen, ze op te leiden, hun gezondheid nauwlettend in het oog te houden en nog zoveel meer. Ook de bouw van een eigen hokje is niet meer zo vanzelfsprekend in de nieuwe verkavelingen en een hokje op zolder is al lang voltooid verleden tijd. De duivensport is ook meer en meer een geldsport geworden, waarbij vaak forse bedragen op tafel gelegd worden. Waar iets om geld draait, steken soms ongeoorloofde praktijken de kop op en het oprichten van een dopingcontrole was voor velen koren op de molen. Met de intrede van de elektronica in de duivensport en de financiële kosten die een dergelijke installatie met zich meebrengt, hielden ook velen het duivenspel voor bekeken en haakten af.

Veel van de authentieke, nostalgische duivensport is verloren gegaan. Het wekelijkse deuntje op de radio “k zie zo geren mijn duivenkot” is al jaren afgevoerd – teletekst is nu aan de orde. Elke duif krijgt nu een chipring aan de poot, waardoor ze bij thuiskomst geregistreerd wordt zodra ze binnen het magnetische veld van het hok komt. Haar baasje hoeft zelf niet op het hok te zijn, hij hoeft enkel zijn registratiebakje binnen te brengen in het lokaal, waar de gegevens hiervan overgenomen worden door een centrale computer. Eenmaal alle liefhebbers hun bakje hebben binnengebracht, rolt de uitslag uit de printer, gewonnen geldprijzen netjes genoteerd. Wat een vooruitgang! Helaas voor mij, vele jaren te laat!

Toch blijf ik van de duivensport houden, in de eerste plaats voor de diertjes zelf. Na zoveel jaren kan ik nog steeds niet begrijpen hoe die duifjes, die nog maar eind december het levenslicht zagen, reeds in de meimaand op eigen kracht terugkomen vanuit Arras, Clermont , Dour-

dan, en dit dan nog net op het moment dat hun baasje ze verwacht. Aan de hand van het weer en de windrichting kan deze op enkele minuten nauwkeurig voorspellen wanneer ze hun hok zullen bereiken, en dit tegen een snelheid van vaak meer dan 90 km per uur!

Ik daag iedereen uit om, afgezet in een vreemd land, honderden kilometers weg van huis, zonder hulp van enig kompas, landkaart, wegwijzers of gps, en tegen een aanzienlijke snelheid zijn woonst te bereiken. Ik ben er zeker van: dit kunnen wij niet! Maar wij kunnen dan weer andere dingen!

Duits oorlogsfeestje in het kasteel van Loppem (28 juni 1916)

(Uit: *Mes souvenirs de la guerre de 1914* van Albert van Caloen, burgemeester van Loppem)

Sinds 12 juni [1916, B.D.] hebben wij dus onze zelfde troepen [in het kasteel, B.D.]: majoor Oton, adjudant Döpfel (bijgenaamd de miljonair), een andere heel dikke officier met de bijnaam de c... [cochon = varken, B.D.], een dokter (liefhebber van de roe), een veearts en een aspirant-officier, heel jong en beleefd en die officier geworden is tijdens zijn verblijf te Loppem, alsook verschillende van zijn collega's. Deze gebeurtenis heeft ons ongewild getuige laten zijn, zowel visueel als auditief, van een groot feest dat 'inleiding' wordt genoemd. Het bestaat deze keer uit een banket van 22 couverts waarvoor wij tafellinnen moeten bezorgen, bloemen enz... Het begint rond 6 uur 's avonds en eindigt om 8 uur met een wandeling in het park. Tegen negenen zijn ze weer aan tafel om champagne enz. te drinken. Om middernacht wordt er een tweede koude schotel geserveerd, gevolgd door een punch. Die is bereid in een immens grote boterpot, volledig gevuld met vele zaken, o.a. 16 flessen champagne, 10 flessen Rijnse wijn, verschillende fruitmarmelades enz... Het verbruik van die grote hoeveelheid drank, eindigt, te horen aan het luidruchtige vertrek van de gasten, tussen 3 en 4 uur 's ochtends. Naast de punch had men 's avonds alleen nog 25 flessen champagne, port en cognac gedronken en daarbij een tonnetje Beiers bier. Ik verkies niet in details te treden. Het volstaat mee te delen dat niemand in het kasteel een oog dicht gedaan heeft die nacht.

Tot mijn grote verrassing heb ik het meubilair van de eetzaal intact teruggevonden, maar het parket verkeert in een erbarmelijke toestand. De jonge officier, één van de helden van het feest, is me komen danken voor de levering van het linnen en de bloemen die gevraagd waren. Tijdens het gesprek heb ik me niet kunnen inhouden hem te zeggen dat wij dergelijke soort van feesten nog niet kenden, wat hem leek te verwonderen... Oh, beschaving.

(uit het Frans vertaald door Bertrand Denys)

De weersomstandigheden tijdens de strenge winter 1916-1917

december 1916: natste december-decade van de eeuw (93,7 mm).

2 februari 1917: -16,5° C in Ukkel.

10 februari 1917: strenge koudegolf tussen 20 januari en 10 februari. Ukkel: 22 opeenvolgende ijsdagen, 17 maal onder -10° C.

31 maart 1917: gem. temperatuur 2,5° C. Koudste maart van de voorbije eeuw (normaal 5,9° C)

30 april 1917: koudste april van de eeuw: 12 vorstdagen, gem. 4,6° C (normaal 8,7° C)

(bron: K.M.I.)

Kroniek van 2016

(tot 30 november)

Op 16 januari werd het nieuwe sport- en cultuurcentrum Jonkhove in Aartrijke geopend.

De lotelingentrommel van Loppem werd door de bezitter, oud-schepen Albert Dhont, aan de gemeente terugbezorgd.

Einde maart ontvingen Paul Vandamme (Loppem) en Noël Latruwe (Veldegem) respectievelijk de Cultuurprijs en de Prijs socio-culturele verdienste van de gemeente Zedelgem.

In het voorjaar werd het oude (1959), witte gemeentehuis van architect Lantsoght gesloopt om ruimte vrij te maken voor een nieuwe vleugel bij het gemeentehuis.

Op 1 mei namen de eerste bejaarden hun intrek in het wzc Klaverveld, in augustus werden de serviceflats bewoond. De bewoners van Maartenshove in Loppem trokken de 1e mei naar hun nieuwe stek in Zedelgem. Pas in september kwam minister Vandeurzen het Klaverveld officieel openen.

Op 13 mei stelde Bart Madou zijn dichtbundel *Klankschalen* voor.

Op 21 juli vierde Joseph Verkeyn (Veldegem) zijn 104de verjaardag. Hij overleed op 27 november.

Schepen Arnou heeft zijn kerkenplan klaar: het betreft de bestemming van onze kerkgebouwen in de toekomst.

Vanaf 27 november is de federatie Tabor Zedelgem een feit. Dit heeft

gevolgen voor de zondagsvieringen die voortaan maar om de twee weken plaats zullen hebben.

Zilleghem Folk organiseerde op 30-31 juli zijn achtste editie in het park van het kasteel van Loppem.

De nieuwe gemeentesecretaris Sabine Vermeire trad op 1 augustus in dienst bij de gemeente Zedelgem.

Op 27 augustus ontving Marc Delaere (Loppem) de Pier Petteprijs uit de handen van het feestcomité-Loppem, voor 50 jaar inzet voor SV Loppem.

Eind augustus schonk Willy Denys (Veldegem) een schilderij van Albert Demoen met als onderwerp een zicht op de oude Loppemse dorpskom aan de archiefdienst van de gemeente Zedelgem.

De lagere scholen van Zedelgem Sint-Laurentius werken vanaf 1 september onder het bestuur van de scholengroep Sint-Rembert Torhout.

In Veldegem werd een nieuw erfgoedforum opgericht.

Open Monumentendag schonk dit jaar aandacht aan 't Klokhof te Loppem.

Op de luisterrijke herdenking van de Eerste Wereldoorlog op 11 november stond dit jaar de gesneuvelde Aatrijkenaar Leonard Deceur in de kijker. Aan deze man die op Cap Ferrat (Azurenkust) begraven ligt, werd een gelegenheidsbrochure gewijd die aan de aanwezigen meegegeven werd.

In november ontvingen André Vanhevel, Willy Maenhout en Wilfried Allemeersch ter gelegenheid van hun afscheid de 'Groene Pluim' voor hun jarenlange inzet voor het Plaisiersbos.

Inhoud van de 37ste jaargang (2016)

Patrick ARNOU

Marcel De Pauw, de laatste Zedelgense smid uit een merkwaardige Loppemse familie 91

Johan BRAET

De Loppemse lotingtrommel van 1826. Militieloting in het arrondissement Brugge 3

De Loppemse lotingtrommel: addendum 128

Anna DECEUR

“Duivenmelkers, haantjeskraaiers, spel en sport en kermisstoet, vinken-zetters, Breughelvierders, ‘t leven is bij ons zo goed!...” 156

Bertrand DENYS

Duits oorlogsfestje in het kasteel van Loppem (28 juni 1916) 168

De weersomstandigheden tijdens de strenge winter 1916-1917 169

Kroniek van 2016 170

Michel DURAN

Van Leguma tot Freeze & Store. De geschiedenis van een Zedelgense bedrijf 51

Paul VANDENBUSSCHE

Op de boekenplank. De Heeren Broederkes van den Moortelbak 81

Johan VERPLANCKE

Enfant naturel de la Patrie (deel 1). Nicolaus Dagheraet (1794-1869), kindsoldaat van Napoleon 137

Kasteel van Loppem

Neogotisch topmonument met rijke kunstcollecties,
romantisch park met vijvers en doolhof

Een ideale daguitstap!

De manege biedt een uniek kader
voor elk evenement, feest of seminarie.

Openingsuren, tarieven en andere info:
www.kasteelvanloppem.be

Steenbrugsestraat 26 - 8210 Loppem

WALCARIUS VERZEKERINGEN

BVBA

Groenestraat 31 bus 2, 8210 Zedelgem

Tel 050 20 06 02

johan.walcarius@verz.kbc.be

KBO 8887 868 615, rekeningnummer BE50 7390 3058 3018

Verbonden agent: FISMA, 181723A, van kbc-verzekeringen nv,
Prof. Roger Van Overstraetenplein 2, 3000 Leuven, btw 0455 982 840, vat Looisew

GARAGE DEKETELAERE
VELDEGEM — LOPPEM

Torhoutsesteenweg 383
8210 Veldegem
Tel: 050/27.74.94

Autobaan 17
8210 Loppem
Tel: 050/822.822

www.opeldeketeleare.be
info@opeldeketeleare.be

Reeds meer dan 40 jaar een familiebedrijf!

Persoonlijke service ...
...van generatie op generatie!

Reeds 3 generaties is DEKETELAERE
onlosmakelijk verbonden met OPEL

 bouwmaterialen
MAERTENS n.v.

Zedelgem

- bouwmaterialen
- vloer & wandtegels
- blauwsteen
- basalt
- kandla
- graniet
- witsteen

Diksmuidse Heirweg 73, 8210 Zedelgem
tel. 050/20.91.01
info@maertensbouwmat.be

www.maertensbouwmat.be